

Mols og Helgenæs, molboer og helboer

Når man kommer fra Århus-Rønne siden og passerer Kolå ved Egens Havhuse passerer man samtidig grænsen til Mols. Her gik i sin tid også grænsen mellem Øster Lisbjerg herred og Mols herred, og fra 1970 til 2007 grænsen mellem Ebeltoft Kommune og Rønne Kommune.

Mols er den sydligste del af Djursland – også uanset at man tit hører udtrykket ”Djursland og Mols” – det er altså strengt taget noget vrøvl.

Ebeltoft opfattes ofte som Mols’ ”hovedstad” – men det er heller ikke korrekt. Hvis nogen by skal have det prædikat, må det være Agri, der ligger i hjertet af Mols nær det højeste punkt, Agri Baunehøj. For Mols er halvøen med Mols Bjerger, mellem Kalø Vig og Ebeltoft Vig. Fra Rønne-siden er grænsen Kolå, fra Ebeltoft-siden er der nok mere tvivl om den præcise afgrænsning, men de fleste vil nok mene, at den går ved bækken neden for Femmøller i vigens vestlige side ...

At udtrykket Mols og molbo ikke er så let at definere, vil man hurtigt blive klar over ved at spørge de lokale. Mange i Ebeltoft vil betakke sig for at blive kaldt molboer, andre vil med stolthed erklære, at deres by er Mols’ hovedstad. Måske kunne vi løse problemet på salomonisk vis ved at slå fast, at Ebeltoft ikke ligger på Mols, men at byen alligevel godt kan kaldes ”molboernes hovedstad”, fordi det siden 1301, hvor kong Erik Menved gav Ebeltoft købstadrettigheder, har været den nærmeste købstad for molboerne.

Men én ting er sikkert: hvis man spørger en helbo (en der bor på Helgenæs) om Helgenæs hører til Mols, vil hun/han forarget afvise det. Molboer og helboer har ligget i strid i nogle hundrede år, og helboerne betragter sig som en del klogere end molboerne. Og noget af forklaringen på afvisningen af at være molboer, ligger naturligvis i, at helboerne nødt vil slås i hartkorn med molbohistoriernes ikke alt for kløgtige molboer.

Hvis man derimod spørger en mere ”objektiv” iagttagelse som en geograf eller kartograf, vil han/hun ikke være i tvivl om, at Helgenæs er og bliver en del af Mols.

Sletterhage, sydspidsen af Helgenæs – mon det er en del af Mols? Her fotograferet fra helikopter i juni 2010, VFH.

En helt anden sag er, hvad ordet Mols egentlig betyder.

Ordet er muligvis afledt af det gamle danske ord ”mul”, der betyder mørke (jf ”i natens mulm og mørke”). Første gang halvøen Mols omtales, er i 1231, hvor den kaldes ”Mulnæs”, altså ”det mørke næs”. Det er så i tidernes løb forkortet til nutidens Mols.

Andre teorier går på, at ordet kommer af det gammeldanske ord ”mal”, der betyder ”banke af grus og småsten”. Oprindeligt skulle navnet så have været ”Malnæs”, ”næsset med grus og småsten”. Det kan både have haft at gøre med de mange kyststrækninger og jordbunden især i Mols Bjerger. Eller muligvis har navnet oprindeligt kun været anvendt om Tvedhalvøen, hvor Mols Hoved er karakteriseret med særlig meget ”grus og småsten”.

Mindre tvivl er der om, at Helgenæs betyder ”det hellige næs”, men det åbner til gengæld op for mange gode fortolkninger af, hvad der gør Helgenæs og vel dermed også helboerne særlig ”hellige”.

På dette kort over Kalø len 1661 og fra 1682 Kalø Amt med herreder ses, at det gamle Mols herred omfattede både halvøen Mols og halvøen Hasnæs med købstaden Ebeltoft. Det har nok været med til at forvirre begreberne om, hvad begrebet Mols egentlig omfatter.

Vandreture i Mols Bjerge

Store dele af Mols Bjerge er statsejede, og der er derfor overalt i bjergene sørget for informationsmateriale.

I de forskellige foldere vil man bl.a. kunne finde oversigter og beskrivelser af de mange muligheder for vandreture i Mols Bjerge, mange af dem ad afmærkede vandrestier, som findes markerede i de foldere, man finder ved flere af turistattraktionerne. Mange vil påstå, at hvis man for alvor vil opleve Mols Bjerge, så skal det ske til fods.

Mols Bjerge er underlagt en udstrakt naturpleje. Mange steder sker det ved hjælp af græssende køer, får og heste. Det har været med til at forme landskabet, som det ser ud i dag, med enebærbuske og brombærkrat, og med planter som håret høgeurt og kornet stenbræk, der kræver meget lys og varme. På strand- og engarealer finder man kobjælde og andre planter, der ville forsvinde helt i krat og skov, hvis arealerne ikke blev græsset.

Firben og hugorm trives fortrinligt på de solrige bakker. På vandreture har man naturligvis større chancer for at komme tæt på bjergenes dyre- og planteliv.

Litteratur:

Eiler Worsøe: Mols Bjerge. Skippershoved 1990

(VFH, skrevet til Syddjursportalen oktober 2011, dele af teksten er uddrag af Vilfred Friborg Hansen: Molslandet, Boggalleriet Rønde 2005)